

ANUL XV
Nr. 39 (543)
Sîmbătă
23 septembrie
1972
10 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Școala — temelie a continuității în civilizație

De o săptămîină, aproape un sfert din populația României (patru milioane și jumătate de elevi) e angajată în marele marș al memoriei — condiție a nemuririi Omului —: școala. Reamintim cu duioșie în literatură, alături cu înfiorare de către cei care i-au trăit în vremuri revoluate, anii școlărității sînt perioada fundamentală în formarea identității fiecăruia dintre noi. Cum ar arăta lumea fără școală, cu bucuriile și ostenețele ei (care, peste ani, ne fac să zîmbim) ar fi posibilă o lume fără școală? O asemenea umanitate nu mai poate fi imaginată decît de visul uzui repetent perpetuu, în sine ea nu poate fi de conceput. În condițiile existenței moderne școala, cu multele ei forme, este temelia continuității în civilizație. Nu e oare semnificativ faptul că marile cataclisme, războaiele, lovesc direct în școli, distrugîndu-le sau obligîndu-le să-și închidă porțile, vremelnice? Iar năvălirile din toate părțile, porniri să zămiscească viața socială a unui popor, au izbucnit cu tenacitate în acest centru vital al său, în memoria sa însăși, care este școala, distrugînd-o, înstrăinînd-o. Unde se va ajunge cu transmiterea din generație în generație a cunoștințelor a-

cumulate, în viitor? Vor exista — cum își imagina un autor — școli care să-și rețină pe om pînă la vîrsta de treizeci de ani, învățîndu-l fără încetare? Omul din abisul futurologilor va avea douăzeci sau mai multe specialități, mișunînd ca un computer viu, de cunoștințe?

Iată răspunsuri pe care le va da învățămîntul viitorului. E de crezut că durată în ani a studiilor școlare va spori cu mult mai puțin decît conținutul de cunoștințe pe care ele îl vor asigura elevilor din decenii și veacuri viitoare. Iar aceste preocupări de îmbunătățire a modului de învățămînt nu vor fi specifice doar viitorului, ele sînt la fel de vechi ca școala însăși. Ce?, cum?, cit? — iată semne de întrebare puse de multe milenii în dreptul relației „învățător” (la modul cel mai general: cel care dă învățătura) și „elev”. Este natural să presupunem că mințile tinere ale viitorului vor fi îmbogățite, ca și azi, nu cu monstruoase acumulări de informații, ci cu direcții de orientare în ineputabila zestre de cultură a umanității. Cum se va face învățătura nu putem ști; încă în anii noștri se cercetează intens, se fac experiențe (cu prudența necesară cînd sînt minuite asemenea subiecte de studiu), au loc mutații ale actului lecției, revoluționîndu-l. Dar și aceste schimbări au partea lor de vechi: unele nu sînt decît aplicarea unor sugestii din milenii trecute.

În această toamnă a lui 1972, marea flux al școlărității (dacă ne imaginăm învățătura ca pe o vastă ieșire în largul cunoașterii, vacanța fiind, astfel, odihna întăritoare, a țărîmului) poartă cu el patru milioane și jumătate de elevi. Aflăm dintr-un articol al ministrului Învățămîntului și Educației, că dintre aceștia trei sute de mii îl alcătuiesc mici navigatori de șase ani, iar acest lot e și el mic față de cel așteptat în toamna viitoare, cînd școlile României vor primi cel mai mare număr de elevi în clasa întâia de cînd există învățămîntul nostru! !

Cifrele, privite la scara unei întregi națiuni, sînt impresionante. Să reținem că, pe lângă multele cărți literare, științifice, etc., țara noastră marchează acest „An internațional al Cărții” cu apariția a circa 750 manuale, într-un tiraj ce egalează numărul locuitorilor ei de toate vîrstele: peste douăzeci de milioane!

De unde gîndul că noi toți învățăm fără încetare, promovăm (sau nu), că viața fiecăruia dintre noi, da un sens nou, înalt, sintagmei curențe: „școala vieții”.

Ilie Constantin

Conștiința istoriei

Sculptură de NICAPETRE
In paginile revistei
alte lucrări ale artistului

În fiecare zi sîntem informați despre eforturile pline de abnegație pe care le face poporul român în toate domeniile de activitate pentru cîștigarea unei întreceri cu el însuși — realizarea planului cincinal înainte de termen. În industrie și agricultură, în construcții ori în comerț, peste tot unde se produc bunuri materiale ori se prestează servicii de această natură, se lucrează, așa după cum o arată și o recentă expresie sintetică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, „mai iute, mai bine și mai eficient”, pentru îndeplinirea obiectivelor trasate de Congresul al X-lea și Conferința Națională a partidului — edificarea societății socialiste multilaterale dezvoltate. Acest dinamism al societății românești contemporane, acest elan constructiv al întregului popor fără precedent în trecutul său atît de încercat, sînt expresia conducerii înțelepte a partidului în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Desigur, geniul constructiv al națiunii române s-a manifestat dintotdeauna, dar după cum subliniam, ritmul, amploarea și convergența liniilor sale de forță în epoca actuală depășesc toate antecedentele. Pentru a rezista liberă în timp, o națiune trebuie să construiască în istorie, adică ea își cîștigă libertatea cînd își edifică propriile ei bunuri materiale și spirituale, construindu-și propriul ei destin. Aceasta înseamnă însă să ai conștiința istoriei proprii, să traduci în lucrarea zilnică a brațului și a minții mesajul unic al unui scop înalt. Conștiința istoriei la nivelul căreia s-a ridicat poporul nostru și datorită căreia sînt posibile realizările sale de azi în toate domeniile, este partidul comunistilor, partid în care se organizează cele mai puternice forțe ale poporului în vederea realizării unui țel comun.

Nimic durabil nu se poate construi fără credință, fără dănuirea totală pe care și-o cere desăvîrșirea acelei opere, indiferent de natura ei, materială ori spirituală. Încrederea totală de care se bucură partidul din partea poporului și care face posibilă unificarea tuturor eforturilor către o țintă comună, este tocmai credința în legile rațiunii, în călăuză conștientă de drumul pe care-l are de străbătut în istorie. Această conștiință a istoriei în lumina căreia poporul român își făurește destinul, conștiința politică structurată pe evederurile ferme ale materialismului filozofic marxist, are și calitatea dată de metodologia dialecticii de a nu rămîne fixă, un soi de implacabilitate asupra căreia nu se mai poate acționa. Conducerea societății noastre de către partid pe drumul construcției socialismului se caracterizează tocmai prin această trăsătură fundamentală — de a fi acțiune conștientă de sine, de a se adapta realităților vii ale practicii, căci o viziune realistă asupra lumii cum este a comunistilor nu-și face chip cioplit din cifre abstracte și idealuri utopice. Bazat pe realism și însoțit de speranță, efortul conștient al poporului român și-a cîștigat libertatea de a-și stabili limitele proprii de maximă eficiență, de a urmări cu elasticitate pulsul adevărat al vieții.

În acest spirit al dialecticii materialiste, care urmează dialectica realului, vom privi și marea întrecere cu sine a întregului nostru popor de a devansa cifrele planului cincinal, de a realiza acest plan „mai iute, mai bine și mai eficient”. Faptul că politica partidului nostru în frunte cu eminentul său conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu, este tot ce poate fi mai departe de o viziune dogmatică, abstractă, asupra adevărurilor vieții și grijiilor reale ale poporului, e de natura evidenței unanim cunoscute și recunoscute. Dinamismul fără precedent al societății românești contemporane se datorează politicii științifice a partidului, analize lucide a sarcinilor și răspunderilor fiecărui sector de activitate în parte, precum și a îmbinării acestor răspunderi pe plan general.

Înțelepciunea acestui mod de a privi lucrurile, cu realism și elasticitate, s-a văzut și din vizita de lucru pe care secretarul general al partidului a făcut-o săptămîina trecută în județele Alba, Hunedoara și Sibiu. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a luat, ca de obicei, cunoștință la fața locului de posibilitățile diferitelor întreprinderi industriale de a-și îndeplini și depăși indicatorii cifrelor de plan, de lipsurile și greutatea ce mai apar, a dat indicații pentru remedierea lor. Siderurgistii din Hunedoara, metalurgistii, textileștii și ceilalți muncitori din Alba Iulia, Sebeș, Aiud, Sibiu etc. au raportat conducătorului iubit că vor îndeplini cincinalul înainte de termen și aceste fapte de excepție au intrat parcă în regula vieții noastre cotidiene.

Geniul creator al poporului român se desăvîșea plenar în zilele noastre, își privește cu mîndrie realizările multilaterale și cu luciditate lipsurile care mai apar pentru a fi soluționate din mers, fiindcă el este un geniu liber, și-a cîștigat conștiința propriei sale istorii. Clarviziunea acestei conștiințe, a partidului comunistilor, a conducerii sale, fac ca brațul și mintea poporului să lucreze în deplină libertate construind o țară și un destin pe măsura capacității sale creatoare, o Românie a socialismului și a păcii.

Luceafărul

George Țârnea

Cariatide zvelte

Cariatide zvelte se prelungeșc spre stele
Din sfera minerală străpunsă de splendori
Înconjurînd cu gîndul heraldice castele
Zidite pentru ora imensei aurori.

Un labirint arhaic de dragoste cu duhul
Încolăcește-n carnea pămîntului rînit
Spirale născocite sînt spintecate văzduhul
Cu foamea lor secretă de spațiu înfinit.

Intr-un argint proteic se decantează trepte
Adîncurile-și mută privescînta spre noi
Candorile de lavă adorm pe muchii drepte
Metalizînd lumina prin transparentul sloi.

Prin milenarul foșnet al fluviilor stinse
Își prăvălește pulsul un flaut coroziv
Ajung în palma noastră mareaele destine:
Cariatide zvelte unui prezent masiv.

ECOUL SĂPTĂMÎNII

Nou început de drum

Dăpă o bună perioadă de acalmie și toropeală, am ezitat din nou, la ore fixe, apelorile copiilor strigădu-se cu voci cristaline. În serul încremenit, glasurile lor fulgerau între ferestrele blocurilor, deasupra străzilor, înfiorînd o jerdă multicoloră de scînteie. Da, a venit într-adevăr toamna! De, s-au deschis școlile!

Am simțit acest lucru, într-o zi, mai ales după golvirea mîstocă a florărilor. Pînă și coșurile peștrișe ale cînzătoarelor de colț de stradă au fost mai puține. Suavul magnet împlînat la temeliiile școlilor, odată cu deschiderea porților, în prima oră a dimineaței, a înmănușat la sine flori și chipuri îmbajorate. La țară, unde primele zile de școală sînt o sărbătoare mult mai lesne observabilă, ultimele straturi de flori țirzii, mai intens colorate fără mireasmă, mai pure, și-au adus ofranda tradițională. Priate obiceiurile de a duce flori cutoa, cel închinat zeiței înțelepciunii și zeului meșteșugurilor mi se pare cel mai plin de înesabil. L-am învățat odată cu copilăria și nu l-am uitat încă.

Cum o mai fi arătînd oare un ghiozdan de școlar? Or mai fi existînd tăbălitele negre și buretele cu un boț de mîndliță epumoasă și elastică? Dar penarul înșesat cu penișe mai ales? Abecedarele încep tot cu magicele litere o, l, oi? Sau, te pomenești, cutia care-o poartă copiii pe umeri nu-i altceea decît o mașină de calcul în miniatură, la purtător? Să

nu insistăm. Să lăsăm această temă nedezlegată. Nostalgia noastră „bătrînească”, pușta caraghioasă, nu se cade să umbrească lumina fericită și hotărîtoare a acestor zile. Primele zile de școală.

O anumită febră a acumulării de cunoștințe ne cuprînde însă și pe noi. Cartea, miroșind a cernelei tipografice proaspete, ne fascinează în librării. Răsfoim cu atenție și nerăbdare ultimele noutăți, în speranța găsirii cărții miraculoase pe care am risat-o toată viața. Ne ștergem de praful cărțile din bibliotecă, le așezăm la îndemînă, într-o nouă ordine, deși le-am citit și răscolit și le știm, așteptăm de la ele revelația ultimă, cea mare. Ce sîntem altceea decît niște școlari silitori? Da, n-am citit deplin chiar toate cărțile și tristețea noastră are alte temeiuri. Mai putem încăta atîtea lucruri încă. Ce semnificație ar mai putea primi în plus primul vers din Oda lui Eminescu? Să deschidem marile abecedare cu o ricină și umilim de veșnici școlari, neuitînd străvechiul adagiu socratic, dar nici dîndu-i prea multă importanță. Dacă filele din cărțile pe care noi le-am scris au intrat sau vor intra de-acum încolo în manualele școlare, nu contează, ucenicia în taină literelor românești (acolo abecedarul în mod sigur începe cu o, m, om) nu se isprăvește niciodată.

Observator

VERSURI DE:

Ovidiu Genaru,
Ion Crînguleanu,
Constantin Abăluță,
Adrian Beldeanu,
Ilie Tudora,
Dan Ciachir,
Horia Florian Popescu

Biografie

Sînt un oraș cu iubirea lui
cresc în pămînt această iubire
pînă cînd devine trup
cu patria departe în muguri.

Sînt oraș cu lucrurile lui
înfloresc în oameni aceste lucruri
pînă cînd devin rădăcini
cu patria pe-o gură de scuturi.

Sînt un oraș cu vorbirea lui
cresc în pămînt această vorbire
pînă cînd devine trunchi
din care patria bea muguri.

Ion Mărgineanu

ÎN ACEST NUMĂR:

„La mari întrebări nu ajung mici răspunsuri”
interview cu Ion Ianoși
Proză de Corneliu Ștefanache
Succesul literar de Emil Ghițulescu

ADRIAN BELDEANU

Totemuri

I
Flămînd de dragoste: un ceasornic, uit că te-am găsit într-un ceasornic, te-am găsit în camera cu ceasornic, ucizășă a cifrelor mele.
Tu ești fantasma iubirii, arcul ceasornicului din care se naște un ciine portocaliu.
Și plîng în spațiile scriinului, strecurat acolo

ca o cutie de pălării sau ca o tobă de tablă,
flămînd de timp: o catifele înșelată

II
Am alergat după dovezi. Acum încerc să te sărut...

— Nu e adevărat, strigi, și hirtile înecă vîntul: e cenușă; nu am existat niciodată iar dovezile tale sînt broaște fetoase. Cum să cred o carabină de bronz desfăcută în patru? Cum să e-ed ochiul tău argiloz

Cum să cred o broască fetoasă?...
De furie îmi mușcă brațele, încheieturile umerior, mă uit la cioburile împrăștiate prin lărbă, în cărămizi, aceste totemuri.

— Nu e adevărat, strigi, îți îmbrășiezi foamea.
Îți îmbrășiezi spalma într-un echer de carne.
— Dar ai fost aproape de biliardul acela, ciocnetul sferelor și ultima mea înșelăciune.

Ai fost aproape și mi-ai spus: stringe dovezile...

Ascult sunetul păsărilor, un puls, singele pendulului la obstacole.
— Nu e adevărat, nu știu pe unde ai răfăci...
Eu rid și mă prefac în șarpe de lemn, în tac de biliard, în bilă de biliard. Acum crezi, și rid cu gura ovală a șarpelui de plumb, acum crezi...

Nu vor pieri cail!

La ferma de cai din Lucina, județul Suceava, rentabilitatea nu e obiectivul principal, așa că cifrele și parametrii producției nu ne-au interesat. Neoficial am aflat că rațiunea existenței acestei ferme este păstrarea și perpetuarea rasei de cai pur-singe, ca o a doua putere, și foarte rezistenți, ideali pentru drumurile de munte. Cînd am ajuns în Lucina, directorul fermei era chemat la centru și l-inea locul contabilului șef — un ins care, dacă știe tabla înmulțirii, pariez că nu e-n stare să numere piciorarele unui cal dacă animalul nu stă locuindu-l în scaun, abia dacă scoate un cuvînt în cinci minute și acest cuvînt era, invariabil, nu. Se afla în Lucina o expediție pionierăscă din satul Botuș, cu o fetiță bolnavă care trebuia trimisă acasă. Responsabilul expediției a cerut o căruță, dar l-a răpus cu un „nu” atât de strident, încît l-am auzit jos, în stradă. Noroc cu medicul veterinar care le-a pus la dispoziție două căruțe — una pentru fetiță, alta pentru bagajele celorlalți copii.

Dacă n-ai treabă cu asfel de oameni, în Lucina găsești numai oameni minunați. N-am luat numele niciunui pentru că ar fi fost nedrept, toți lucrează cu aceeași trageră de inimă. Mi-am amintit, văzîndu-i la treabă — în potcovărie, în grajduri, lângă herghelile din muni sau la locul de dressaj — de indienii din Mexic cărora Cortes, drept mulțumire pentru frumoasa primire care i s-a făcut, le-a dăruit un cal schiop. După ce a luat la mîrșă, cei mai apreciați copiii din piață l-au imortalizat, au vrăjitorii tabului și-au lepădat zeii și-au început să se închine frumuseții patrupede. (Dacă-ai fi cunoscut experiența Trinei, poate că-ai fi refuzat acest prim dar din partea fetelor palide...). Pentru oamenii din Lucina, idolul suprem e calul. Venit din toate părțile Moldovei și Bucovinei, acești cow-boy autohtoni n-au nimic spectaculos în felul lor de-a fi, poate doar pasiunea cu care se ocupă de bunul mers al treburilor fermei. Am asistat, în potcovărie, la o scenă de o incerențare aparte. Un june de vreo optzeci de ani era înfîșat în tăbulele meseriei de potcovar, instructor fiindu-i tăică-su, meseriaș vechi și priceput. L-am văzut apropiindu-se cu frica în ochi de animal, apoi s-a repezit ca un apucat la copita cu pricina și a-nceput să-o ridice. Abia și-a atins mințile de ea, că l-am și văzut proiectat în perete. În hohotele de ris ale celorlalți potcovari, a luat din cui o cravasă, dar a renunțat la răzburare și, cu broboane de sudoare pe frunte, a luat treabă de la cap, cu același rezultat. Cu pămîle trecute pe sub copită, stringînd disperat subsuora încheietura animalului, întreaga-i atitudine emana o ambiție rară. Cît timp am stat în potcovărie nu l-a auzit scoțînd o vorbă — poate complexe de inferioritate, poate furia pricinuită de animalul cambalat și nervos. Sînt convins că va fi cel mai bun potcovar al Lucinei.

Noaptea am dormit în cort, pe munte. Tirziu, aproape de miezul nopții, patru tineri îngrijitori au trecut pe-acolo, întrebînd de două țepe și-un minz, care se pierduseră de herghelie. Ne-au povestit cum, cu câteva nopți înainte, la o stîna de pe Dadu ursul furase doi viței. Se temeau pentru soarta minzului, ursul nu le putea face nimic iepelor, dar sînt iuți de picior. Noi nu văzuserăm nimic, așa că-au luat-o spre celălalt versant al muntelui, cu un aer fîrîșec, ca și cum ceea ce făceau ei acolo, în virful muntelui și la miezul nopții, s-ar fi numit lucru la îndemna oricui.

Am vizitat grajdurile și două herghelii din munte. Departe de locul de cazare al camenilor, peste o colină, sînt amplasate niște construcții moderne, după ultimele spuse ale zootehniei. Am văzut aici cei mai frumoși cai care pot fi văzuți. Îngrijii impecabili de o mină de oameni. La o anumită vîrstă, sînt prezentați unei comisiuni și cu unii examinați. Unii sînt încercăți și spîrînați cu un șarpe de 130 kg. zreutate medie a unui călăreț cu bagaj și harnasament, apoi urmează proba de rezistență. Am întrebat ce se întîmplă cu cai care nu rezistă curselor. Mi s-a răspuns că nu se prea întîmplă așa ceva. Întrucît sarcina este destul de modestă (1), dar, dacă un cal se accidentează și nu poate fi recuperat, este omorît. N-am aflat cînd va avea loc examenul, dar sînt convins că merită văzut.

Venind la Lucina dinspre Argeș, peste munte, am întâlnit o herghelie de armăsari de prăsilă, unul mai sălbatic decît altul. Am văzut calul hîrjonindu-se, dar ceea ce era aici se numea hîrtile în toată regula. Se loveau cu copitele, se mușcau, își amănau examenele și cînd cînd înțea, cîte-un nechezat furios puncta un spectacol cărta îi lipseau doar aplauzele. Un îngrijitor se-nvîrtea printre ei și-i circea cu o cravasă. Corridelle Spaniel trebuie să fie oarecum mai prozace, taurii n-au grația calilor.

Ion Bleda

Pînze pe șevalet

În primele minute, cît Malvina a încercat să spună cîteva cuvinte despre excursia în care fusese, m-am simțit bine. Obosela parcă se scursesese din mine. Lumina lămpii de pe birou împrăștia peste noi tot felul de umbre în noaptea artificială din biroul profesorului, o noapte de stururi și draperii grele. Dar știam că totul era înșelător, îmi dădeam seama ce însemna asta, ar fi fost destul să mă ridic, să fac vreo cîteva pași, ca să mă fi simțit la fel de obosit cum intrasem. La ce te gîndești? m-a întrebat apoi Malvina, ca și cum ne-am fi despărțit cu o zi mai înainte. Era întrebarea ei obișnuită, atunci cînd eu făceam. Îmi plac tablourile tale, i-am zis. Ești amabil, Matei. Pe urmă a tăcut și ea, intrase bătrîna care ne-a pus pe masuta dintr-o ceașcă cu cafea. Am bătut în tăcere, Malvina aștepta ca eu să încep, sau așa mi-am închipuit. I-am zis: de ce te-ai despărțit de Dacu? Nu avea chef să discute despre asta, pentru ea Dacu nu mai exista. Am insistat totuși, desigur, dar nu mi-a făcut vreo plăcere, cercetînd-o atent. Așa cum stăteam, cu capul aplecat asupra genunchilor, între tablourile ei și mobila aceea grea, cu risca de bibelouri pe ele, mi s-a părut că își pierduse personalitatea. Pareă activitatea de lucruri din jurul ei, că înșăși se contopise cu ele, depărtîndu-se în tainele și trecutul lor. S-a ridicat apoi brusc și mi-a spus: hai mai bine să-ți arăt restul lucrurilor. M-a condus prin sufragerie în dormitoriul ei, mi-am rotit privirea peste suprafețele de grînză, ea și cele din biblioteca profesorului, pe urmă a împlîns usa de la stînga, o cameră largă și luminoasă, în care domnea dezordine caracteristică unor asemenea încăperi. O canapea pe care fusese așternut un covor fîrîșec cu flori mari, roșii, ca niște explozii de foc, două scaune mîlîșite de vopsele și șevaletul format din tablouri terminate sau în cartonașe cu echite în cărbune și mi-a zis: uite, ești aici pe canapea, asta și eu am să pun pînzele pe șevalet, lucrările pe care le consider mai reușite, decât cele de capul meu. Sînt eu și-ni momentului este ceva de capul meu. Sînt eu și-ni momentului este ceva de capul meu.

ce ai mai venit? Nu-i puteam răspunde, uitașem pur și simplu, fiindcă venisem cu un scop precis la ea. Irina nu m-ar fi întrebata niciodată astfel, cu atîta precizie n-ar fi fost în stare să-mi aștepte răspunsul așa cum aștepta Malvina, încremenită acum într-o rigiditate care alungase orice urmă de căldură. Irina nu era numai ființa cu care făceam dragoste, era și sora mea mare, care nu existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși, cunoscute de toate femeile... Era unor doar un braț ars de soare, întins spre ochii mei, sau un fognet de rochie, un smet sau o stingere de voce, care să se nască din nou necunoscută, ca întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gîndești?... Volam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptățindu-le pe amîndouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o mîndrețea, iar, și m-am ridicat furios de ce-am venit? Nu, nu-ți închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici. Te rog doar să-ți amintesc că atunci, cînd ai venit pe șantier, i-ai făcut o schiță fetel de la punctul sanitar. Ai uitat?... O... da, îmi aduc aminte, era foarte drăguț, dar cine poate să-ți pe unde o fi rămas cartonașul acela... Am întins mîna și i-am cuprins umărul între degete, stringînd ușor. Malvina, te rog să-ți cauți, am nevoie de el! A început să rîdă, rîdea în hohote. Ești drăguț, Matei. T-ai trebuit aproape o oră, care să-mi existase niciodată decît în inchipuirea mamei, sau se prefăcea chiar în mama, mîngîindu-mi timpurile, cu vorbele ei, a-aceleși,

Scrisoare

Cind te gindești la mine mă simt înotind în lagună gol ca tine domnișoară / în mările negre am fost și tu rășărea / dimineața / trecind prin orașele de stepă tu mă pindeai și-mi aduceai melancolia / între buzele tale am dormit / tăcând înseamnă că ți-am scris și de-am băut a fost să-mi pot reaminti cărarea nesigură ce duce către tine.

Singur

Hei înaintea unei poezii mă simt legat de patru cai gata să fugă în toate părțile deodată / singur mi-am ales acest tel de a fi / singur scot acel țipăt care mă stăie.

Prin munții de praf ai Măcinului

Prin munții de praf ai Măcinului vagi apariții fata morgana pulberii roșii / ori cind așa putea chema un bărbat roman să-mi împrumute sandalele / și măgărușii Mariei din Magdala când în sacale apă de trandafir dăinuit un secol într-altul / case de cretă cu acoperișuri de solz de pește în care să mă gindesc cu melancolie că duzii și salcimi n-au fost hărăziți să rodească smochine.

Grădini

Mi-am tras chaise-longue pe terasă și-am privit luna / departe de casă în grădinile aquatice legate de vânt / înima apel verzii pulsa în grădini grotorilor / în spatele mei vizi / muzici se auzeau în hotelurile de marmură / am închis ochii / eram liber să mă gindesc la orice / clipei aceleia îi aduc mulțumire.

Regele creioanelor

Iulie se duce cu tot cu pădurea ta caldă / în micul oraș ce fac cu dragostea mea ? / duminică și Joi cîntă fanfara de un veac pentru noi / și eu stau în conacul regelui creioanelor / cu-n suflet ascuțit zăriți perii / nu pot să scap mă năpădeseș greii / printre atâtea fructe sudice venite de departe în oraș / fructul tău nu-i / frunza ta nu-i / creanga ta tremură deasupra unor herghelii de voci necunoscute.

Adesea lanuri verzi

Multe lucruri sînt încă prea limpezi pentru mine / adesea lanuri verzi tîmțitești fii erșit tu porți cămașa poeziei / tu ești minoritatea silențioasă / adesea nu știu să mă apar de valurile de nisip aduse de vînturi din pustii Mara / adesea drumurile pavate se termină brusc în cariere de marmură unde nu poți ridica măcar o piatră sfîrîmată.

72

HORIA FLORIAN POPESCU

Melodie de noapte

Furtuna s-a scurs în pămînt strop după strop

pur e cristalin aburii al nopții

pe marginea blocului s-a cășărat luna bătrînul plănăneț de fildeș; pîntecul lacom șerșeb al se apasă pe oț pîcioare de cobalt alb-albastre cângi înfipte în carnea de beton și oțel; sub ele terasa cercuri, triunghiuri, pătrate, antele tridenții în șaptezeci de unghere șaptezeci de ecrane pe care ning puberi selenare. Dulce e prada!

Întoarcere din călătorie

Pornise de mult ochii lacomi sorbiserei oameni, prăbușiri, invieri, pasul puternic strivise încruntarea țărilor, trupul firav înfruntase demențele mărilor, visul neliniștit îl purtase prin stele, în beznă recitilor căutînd izvoare, căutînd drumuri, căutînd începuturi, și izvoarele fugiseră departe tot mai departe într-un halucinant refuz de dăruire călătorie mult bătrînețea îi intrase-n trup sufletul-i se golise tot întinzîndu-se pălenjenis să prindă în căldura-i drumuri umblate cu pasul drumuri umblate cu visul drumuri umblate cu visul.

Regele Korisadar, despre care istoria pome-neste prea puțin, era unul din rîndul acelor regi viteji și minđri, dar care sute de ani îi dădura mura Sargonizilor. Deși era tânăr își cîștigase un adevărat renume, în războaiele cu vecinii. Omorise cu mina lui un rege, arsese patru cetăți și supuse alte șase, pe care le jefuia, obligîndu-le să-i aducă daruri bogate și să se închine, preamărînd pe zeul zeilor, atotputernicul Asur. Aceasta a fost totdeauna înțelepciunea și bunătatea regelui.

Korisadar de Mihail Cruceanu

reînvia în statul și basorelieful, chipul de o rară gingășie al fecioarei adormite pentru totdeauna. Corpul ei fu ridicat pe turnul cel mai înalt din țară și lăsat pradă păsărilor cerești, ca jertfă zeilor invidioși pe frumusețea ei. Pretutindeni, în cuprinsul palatului puternicului rege, începu să apară chipul ei turnat în bronz, sau sculptat în piatră, pentru a fi slăvit de toți supușii săi. De la cel din urmă sclav până la cel mai mare dregător, toți treceau cu capetele plecate, cu cel mai desăvîrșit respect și cu cea mai adîncă umilită, cînd ajungeau în dreptul chipului ei. Cel care ar fi călcat porunca regelui, ar fi fost pe loc pedepsit cu moartea. Tot poporul trebuia să se închine în templul anume ridicat în cinstea fecioarei sfinte, ca nici o clipă filinta ei adorată să nu fie datată și rîfă să lăscă mereu în mîntea tuturor. Iar cînd nu mai rămase nici un loc lipsit de chipul ei, portile palatului se închiseră, mesterii neîncrețuți care dăduseră viață marmorei, duioșie fîldeșului, că-

o face nemuritoare și se închină mereu în fața ei. Cum ar putea să dispară, să fie nimicită, sau să fie îngropată sub nemiloasa uitare ? Bătrîni magi rămăseră muți, fără să scoată o vorbă. Mîntea lor părea încurcată și întunecată de parcă nu-i mai ajuta să gîndească. Apoi se auzi glasul celui mai bătrîn dintre magi. — Săvițe rege, fie-mi lertat să spun că eu so-coloase moartea mai puternică decît iubirea. E adevărat că iubirea se lupă cu moartea, dar fără s-o poată învinge. — Mehar, tu ești bătrîn, chiar foarte bătrîn, dar înțelepciunea ta a rămas în urma anilor tăi. Și magul clătîna necrezător din cap și nu mai spusese nimic.

Asfel treceau zilele, astfel treceau anii și magii îmbătrîneau și mai mult și împreună cu ei și regele și Tigru și palatul. Numai poporul nu îmbătrînea. Iar Korisadar privea liniștit diminețile stră-

lucitoare ca tinerețea celei care era nemuritoare pentru el, privea seriile umbrite și aromate ca și pîrul ei și lanurile nesfîrșite ca și tubirea lui.

Dar într-o zi, după atîta timp de liniște netulburată, regele simți o nedumerire în cugetul său. El vedea lumea din juru-i ca și mai înaltele. Magii erau aceeași, aceiași erau și palatul și Tigru și stelele. Chiar și poporul îi părea la fel. Totuși el se simtea altul în mijlocul lor. Pe zi ce trecea, amintirile lui se pierdeau din mîntea lui, tot mai mult. O umbră se așterea peste el. Din mîntea lui multe, din dipele trăite atîtdată se ștergeau și dispareau, ca și cum o mină dusmană le gonesea tot mai departe de el. La portile mîntii, alte clipe străine și necunoscute pînă atunci, băteau și puneau stăpînire pe tot cugetul.

Ilustrații de VERA HARITON

tul lui care nu mai avea siguranța de altă dată. Pe zi ce trecea, cu greu își mai aducea aminte de unele întâmplări petrecute în trecut. El dispărea pentru totdeauna în noianul neoprit al zilelor. Neputînd înțelege toate aceste schimbări legate de ființa lui, Korisadar rădăcea fără odihnă prin nenumăratele camere pline cu frînturile gîndurilor lui.

Cînd trecea pe mările Tigruului, se uita cu atenție încoadată să vadă locul, unde, cu mulți ani înainte se înecase fecioara adorată. El cunoștea bine acel loc, dar voia să-l vadă ca pe vremuri, să-l simtă, să-l recunoască așa cum îl văzuse în clipa trăită de el. Dar clipa aceea fugea tot mai departe și locul și clipa că-l vede acum pentru prima oară. Atunci se simtea tulburat pînă în adîncul sufletului.

Cînd se găsea prin fața aceluia loc, înconjurat de magi, își trecea mîna obosită pe frunte și pe ochii ce încercau cu greutate să privească în trecut și întreba: — Acesta să fie locul unde s-a înecat ea ? — Da, acesta este locul, slăvițe rege răspundea un miraj. — Sîntei tu sigur, mîntea nu vă înșală ? — Nu e nici o îndolău, slăvițe Korisadar. — Eu nu sînt sigur. Mă îndolău de toate și de mine, spunea regele gînditor și descurajat, far magii clătîneau din cap, fără să înțeleagă sufletul răvășit de îndolău al bătrînului lor rege. Desigur, Korisadar știa tot alt de bine ca și ceilalți, locul întîmplării nenorocite, dar nu-l mai vedea, cînd îl căuta în sufletul lui. Părea că o umbră nepătrunsă i-l întuneca. Privea la el ca și cum ar fi un alt și-l arătat atunci și i-ar fi spus „iată locul unde odată o fecioară frumoasă a fost înghițată de apele fluviului...”. Alteori, se oprea și privea în chipul ei sculptat în piatră și își aținea privirea strălucitor asupra lui, cu toată puterea pe care o mai avea. Se silea să o caute și s-o găsească în trăsăturile aspre ale pietrei care pe vremuri, în văzută puterea s-o învie, s-o însuflețească și să-l oprească ochilor lui ca pe o filintă ce trăiește. Dar deodată se retrăgea speriat și a dînc tulburat. Piatra aspră de lîngă el îi ascundea tocmai ceea ce ar fi dorit să găsească și-l privea hidoasă și amenințătoare.

Cum de i se părise atîtdată plină de viață ? Ce putere o însuflețește, cine o făcuse să trăiască ? Cum de semăna atîtd de bine atunci, cu fecioara pierdută, iar acum n-o mai putea recunoaște tot alt de viu, căci i se părea o piatră cioplită cu îndemănare, rece și străină de el.

O adîncă tristețe urmată de o amară revoltă zbucimau zile întregi sufletul bietului rege Korisadar. Toată înțelepciunea lui se pierduse în golul înfiorător al necunoscutului, cu care se lupta mereu. În fața durerii și regii încep

dură bronzului și cărămizii, pleacă și în urma lor rămase numai regele singur, înconjurat de cîțiva credințioși sfetnici și legat de scumpele lui amintiri. Pașii lui răsunau pierzîndu-se prin galeriile lungi și nesfîrșite, printre coloanele înalte, pe scările largi și necălate de nimeni. Privirile lui imprăștiate căutau parcă un sprijin, cercetînd chipurile vechilor regi, strămoșii lui, războinici temuți, care păreau că-l priveau miraj și nemulțumit, de pe scoriurile lor. Alteori ochii lui se opreau în grabă peste înaltele statuie ale zeilor Asur și Adar, ce priveau la el, neclintit în mărțea lor, ca și legile acestor lumi, pe care nimeni nu le poate infrînge. Dar cînd trecea pe lîngă chipul ei, oriunde l-ar fi întîlnit, pașii lui se opreau și privirile lui sorbeau cu nesătu aceleși întâmplări imortalizate pentru totdeauna în basorelieful de marmură ori Căci pretutindeni basorelieful se înfățișa în momente deosebite, care, era culcat pe patul de frunze, mai încoale, fugind pe malul Tigruului, sau plutind în valuri cu pîrul despletit, sau sînd aenea în picioare, lîngă rece, sau pîmbîndu-se cu sclave după ea și în alte nenumărate chipuri, pe care închipuirea mai vie a atîtor artiști, le născuseră și le întrupă în diferite scene, pentru a-i asigura o viață neînteruptă și fără sfîrșit. Iubirea pătimașă a regelui voia s-o păstreze, măcar după moarte și îl făcea să simtă o adîncă mulțumire privind nenumăratele înfățișări, așa cum ar fi dorit să le vadă aievea.

În unele din aceste momente Korisadar trăia parcă alături de o ființă vie și nu reareori, în camera de culcare în fața basoreliefului ce-l oprea mai des privea, închidea puțin ochii și atunci i se părea că trăia ca și cum ar fi fost viu, mișcîndu-se cu gesturile pline de grație ale unui corp mlădios și plin de tinerețe. Atunci i se părea că trăiește chiar lîngă el, îl auzea glasul întocmai ca în clipa cînd fusese gata s-o ajungă pe mal, îl zărea pîrul fluturînd și-l vedea gîtul delicat pe care nu-l putuse mișgîla, niciodată, în viață.

În felul acesta petrecîndu-și timpul, poporul ca și sfetnicii lui îl credeau vrăjit de un duh necurat ce-l stăpînea și numai magii care erau strîni cîteodată în jurul lui, îl slăveau, numîndu-l „cel mai înțelept rege”. E adevărat, că stăpînit de patima lui și cercetînd mereu stelele, uitase și grijile regatului și de ale supușilor. Războaiele începute rămăseră determinate și altele neci nu se mai gînde să înceapă. Căzute rămăseră uitate. În voia lor, iar supușii numai de asta nu se plîngeau. Ei erau mulțumii că lucrările monumentelor poruncite, pentru care trebuiau să-și slăsească puterile în munci grele și chinuri nesfîrșite, făcuse date uitării. Fecioasa-i au cei și neliniștii și îl săsiau pe cel mai bătrîn și înțelept dintre ei, să răspundă. Iar magul Mehar privea cerul și apoi vorbea gînditor: — Se pare că ar fi în steaua asta luminoasă. — Sau poate în astălaltă, gîsua mai înec magul Korisadar. — Sau poate în toate, adăuga regele și mai înec. — Iar magii îl priveau respectuos și cu multă supunere, dar în același timp și miraj, fără să înțeleagă gîndul regelui. Odată, pe cînd se plîmbau traversînd lungile coridoare și pașii lor băteau în cadență, lezează strălucitoare în culorile lor vii, Korisadar se adresă bătrînului mag: — Mehar, crezi tu că mor cu adevărat ființele pe care le iubim ? — Cred, mărite rege, răspune magul clătîndu-și capul albit de anși. Toți sîntem muritori, iar sufletele noastre fug în stele. — Nu-i adevărat, zise Korisadar. Nu fug în stele decît cei pe care nu-i iubim și i uităm. Ceilalți, adică sufletele lor, rămîn și trăiesc cu noi împreună, atît timp cît voim, căci iubirea e mai puternică decît moartea.

— Eu socot, mărite rege, că moartea e mai puternică decît iubirea. — Moartea, zici tu ? Dar ce e moartea, Mehar, moartea nu e decît uitare. De ce sînt morți toți războinicii, tatălui meu și toți cei pe care i-al cunoscut tu ? Fiindcă i-al uitat și tu și cei care i-au iubit. Iar cei tineri nu-i cunosc și nu se pot gîndi decît la cei cunoscuți. Ceilalți nu există pentru ei. Dacă ar fi un om, un singur om nemuritor, care l-ar aminti de toți cei care s-au născut și au trăit, toată omenirea ar exista nemuritoare prin el. Căci ar fi vie în sufletul lui. — Acum regele se opri o clipă și păru că privește în propriul său suflet. Apoi continuă: — Aceea pe care voi toți o credeți moartea, nu simțiți că trăiește ? Eu am smuls-o din lumea în care toate se mișcă, se prefac și dispar și i-am făcut nemurirea în sufletul meu și prin amintirea poporului meu. Ea trăiește cu adevărat. E vie și o văd în fiecare zi și în fiecare clipă, voi o vedeți în fiecare colț al acestui palat. Toți supușii mei o privesc în statuile care

72

Polen pe deget de harpistă
Polen pe deget de harpistă
Stors țipăt stîns de pescăruș
O trestie-n gleznă pătrunde
Braj printre cirpe se desiră
Iată mușchi strugure țirziu
Albîț țîmpan grotă de sîde
Femeie despletită pe țîrm
Picătură-n streășină mucedă
Undeva despărțirea a doi prieteni
Estuare nu pot urni
Cerc de zinc
Mestri, renumiți din tot cuprinsul regatului, cu mare faimă, mestri străini a căror iscusință era cunoscută peste granițele ținuturilor lor, mestri veniți care stăpîneau tainele frumosu-lui ascuse în variația formelor desăvîrșite fura chemați la curtea regelui Korisadar, pentru a

DAN CIACHIR
Mari dinți frumoși plîngeau
Trîști muguri pe spinări de mele
Planor absorbit de nouri
Cerc de zinc anemic umbrel
Prin păcură umblă crescut
femei stîlîcînd lacrim
peste limane secate-n glucoză
Ochi de faianță nins în țîpete
De pescărușii debordîndu-i
Nu-i EA bandaj devorînd
Dinspre capitala lumii
pară-i bătută cu struguri
rîndu-i lumina
Deci insuflată privire
prin bulbi brutali de carne
fîrm desolîț viscer
la verde mare
Pioasă curgere
amintirea lui
numai coada vorbelor
ecou prin urmasi
un curent o galbenă aripă
stege praf fotografiei
solemnă boită
Numai fluturii unor imagini
comete reci
zvîcnind amiaza camere
scapări jumătăte surșini
incremenită armonică
desfăcută
Vai dincolo de crepusculare
planor absorbit de nouri
Pioasă amintirea celui
pietrificat în orașe lugubre
nu e noaptea de noiembrie
o gură de cerneală

72

72

Teatrul poetic

Om de teatru prin definiție și prin vocale, Anouilh și-a petrecut jumătate din viață în lumea propriilor ficțiuni iar cealaltă jumătate în culisele teatrelor și în sălile de repetiții în care ficțiunea se pregătește să devină o iluzorie realitate. Teatrul este o a doua natură a lui, axa morală și punctul său de vedere suprem, în fața căruia viața însăși pare adesea o palidă reproducere a unui spectacol esențial ce se creează și moare, pentru a renaște din propria sa cenușă, seară de seară sub focul reflectoarelor. Un spectacol ce, volatilându-se, lasă impregnat ca un parfum sentimentul vieții, adică poezia ei.

Antiteza viață-spectacol, realitate-ficțiune, noțiuni pe care teatrul le intervertește, le amestecă și le combină cu virtuozitatea unui alchimist este o temă permanentă în opera dramatică a lui Anouilh, temă pe care o reînfrumusează într-o nouă variantă sau mai bine-zis într-o serie de variante și în piesa **Să n-o treziți pe doamna**, care acum câteva luni își sărbătorea jubileul a patru sute de reprezentații pe scena teatrului Comédie des Champs Elysées.

Cu înscușința unui ingenuos arizan și măiestria unui magician al cuvintelor, autorul floierilor se pricepe să facă teatru din mai nimic și să se repete dind impresia că spune mereu ceva nou. Citeva observații subtile, câteva fine ironii, câteva constatații sugestiv reliefate, câteva replici cu haz, o poezie a sentimentelor și un învalutar sentiment al poeziei și al măiestriei dramatice să fie recunoscut și sărbătorit. Și apoi Anouilh știe să fie duios cu atita discreție și să scoată cu atita dibăcie batistele din poezie pentru a șterge pe furie câte un ochi înlăcrimat!

Dramaturgul alintat de parizieni de mai bine de treizeci de ani își are admiratorii lui democriști. În sala ocupată până la ultima strapon-tină, un public alcătuit în majoritate din femei de toate vârstele și mai cu seamă „de o anumită vîrstă” asculta cu încântare și se amuza cu temperanță la cea de-a patra sută cincizeci reprezentanțe, mincînd în același timp bombone sau înghețate Moskito. Am văzut chiar o cucoană în vîrstă care, în timpul spectacolului, a deștupat o sticlă și și-a turnat o bănuț de vin, probabil pentru a se putea îndușoia în vete în fața reînfrumusețării lui Julien cu propria sa copilărie.

François Perrier, în rolul lui Julien, a minuit țele și a regizat un joc în care el era deosebit de păcălit, cu o vervă și o disponibilitate ce lăsa să se simtă pe alocuri rutina celor patru sute de spectacole. Barbara Sommer, în rolul de soție, a fost o femeie deosebit de obosită și sceptică care intervine, cu apropo și mai ales fără nici un apropo, sententios sau cu amintirile personale, în desfășurarea acțiunii. Frumoașă și fină, dar cam impersonală Evelyn Dandry; grațioasă, nostimă, cu un fermecător accent englezesc Barbara Sommer, în rolul guvernantei. Sarfing mai mult decât era necesar. Luce Garcia Ville a fost o mamă prea afectată și prea stridentă iar tinăra actriță Annik Anselme a fost o suavă și emoționantă intruchipare a copilăriei.

Obșnuit să fie prezent în fiecare an în viața teatrală, Anouilh a apărut și în stagiunea recent încheiată cu o nouă piesă, reținută de astă dată de Teatrul Antoine, a cărui directoră Simone Berriau a declarat că și-a văzut cu ochii un vis de mult îndrăgit și că, în fine, se poate scoate fericit. Declarație oarecum prematură, deoarece ultima creație a lui Anouilh **Erai atât de dragut cînd erai mic** a fost primită cu destulă rezervă atât de cronicarii dramatici cit și de public. Anouilh însuși mărturisea că e vorba de o lucrare mai veche, **Oreste**, pe care abia acum a reușit s-o termine și căreia s-a gândit să-i adauge niște personaje dintr-o altă piesă de-a sa **Oreste**, destinată de prios, fiindcă însăși lăsa se vedea cu ochii liberi. Prin urmare o nouă interpretare modernă a tragediei Atizilor, care însă din păcate vine după **Electra** lui Giraudoux și după **Mustele** lui Sartre, adică prea tirziu, spiritul, maniera, mijloacele fiind aceleași, dar vina tragică aproape secătuită. Anouilh nu face decât să reamă o tramă destul de săracă alcătuită din reminiscențe. Singura inovație o constituie faptul de a fi înlocuit corul antic cu o orchestră de femei care acompaniază muzical și comentază verbal acțiunea de la nivelul bunului simț al unor oneste gospodine. Autorul a mizat pe contrastul dintre mediocritatea cotidianului și singularitatea neînțeleasă a marilor pasioni ca și pe unele efecte comice care nu întodeauna își ating scopul. Iar familiaritatea pe care și-o permite față de eroii săi și cu care se comportă ei înșiși între ei, palmele pe care Egipt i le dă Clitennestrel, anumite însușiri freudiene, sînt deopotrivă, false

*tu étais gentil
quand tu
étais petit*

de JEAN ANOUILH

Mise en scène de JEAN ANOUILH et Roland PIETRI

Décor de Jean-Denis MALCÈS

Costumes de Jacques NOËL

Réalisation sonore de Fred KIROLOFF

SAISON 1971-1972

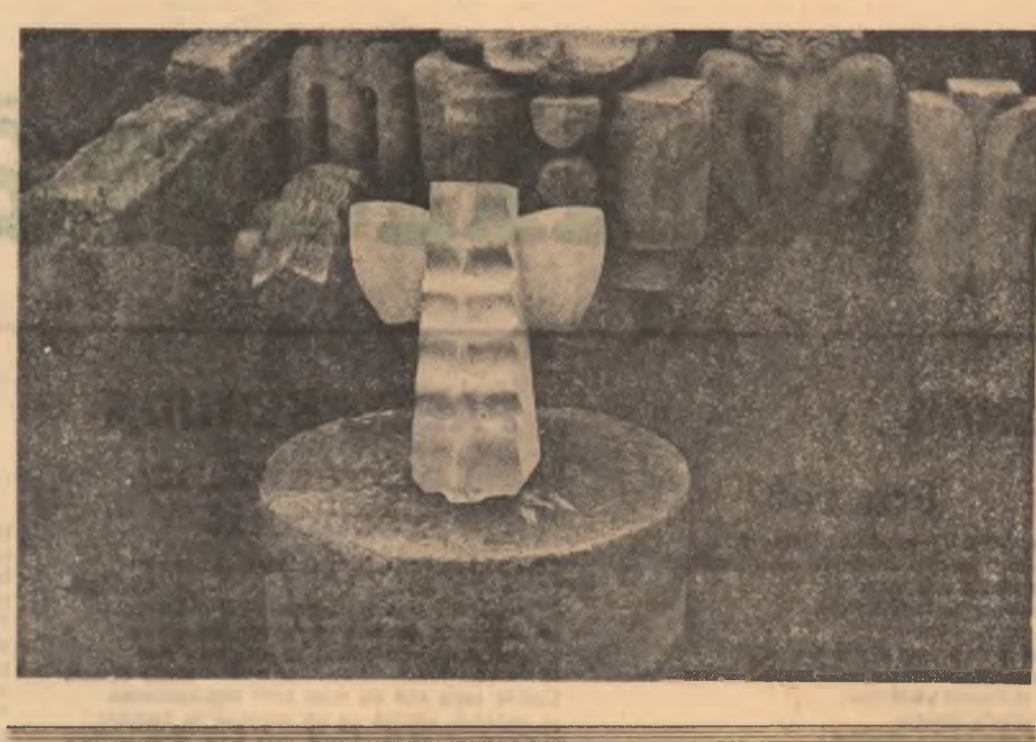
Filă din programul de săli a spectacolului Teatrului Antoine cu piesa „Erai atât de dragut cînd erai mic” de Jean Anouilh

și deplasate. Singurul moment, poate, fericit inspirat este acela în care, coborînd de pe estradă, cele trei femei din orchestră se amestecă direct în acțiune, transformîndu-se în Erinii.

Floare tîrzie deschisă pe fecunda arborescență a teatrului anouilhian, **Erai atât de dragut cînd erai mic** are totuși nectarul și pulbera ei de polen care este poezia.

Remarcabilă interpretarea originală pe care talentul și inteligența Francinei Berge le-au dat rolului Clitennestrei înfrățită cu o voluptuoasă curtezană sigură pe farmecele ei și care, chiar cînd alunecă puțin în vulgaritate, nu ulti că este totuși regină, ca și forța dramatică și prestația scenică a lui Claude Giraud în Egipt. Hervé Bellon (Oreste) a avut unele momente bune, altele a fost cam stingac. Două pitorești siluete de muzicante ratate au croionat Madeleine Barbulee și Marcelle Ranson-Hervé.

Ovidiu Constantinescu

cartea străină

La moartea lui Jules Romains

Elogiul lui Eminescu, adresat înaltășilor în poemul Epigoni, atestă faptul că o cultură nu este totuși apanajul unor elite de geniu ci, fiecare creator în parte, după harul și forțele sale proprii, aduce prinsoasă și solidar sufletului colectiv, de unde s-a lîvit și uitat să dispară, din du-l chip și expresie. Sînt adeseori de mult știute și verificate, fiecare generație își interpe-trăște trecutul nu după criterii exacte, ci, trecutul fiind viu în măsura în care-l trăim și-l valorificăm, după un T.S. Eliot, iar tradiția constă tocmai în capacitatea și sensibilitatea noastră, în apetitul și comprehensiunea acestor rapo-rti ce ne situează, în fond, pe noi înșiși.

Poate într-o bibliotecă, ideea de capabilă de esențe tari și amănitoare, succesiunea istorică a lui Jules Romains, în spațiul și timpul generației sale, ar păli. Căci poezia franceză, înainte de 1914, îi înserază între nume de primă măr-că: un Guillaume Apollinaire, un Francis Jammes, o Anna de Noailles, un romancier și o poezie, o cântăreață și o proză franceză din-tre 1919-1939: bunăoară un Georges Bernanos, un Henry de Montherlant, un André Malraux. Dar spunea că trecutul trăiește în viitor și cine știe ce surprize ne oferă viitorul?

Să coborîm din speculații în istorie. Louis Farigoule este născut în august 1885 la Saint-Julien-Chapteuil; tatăl său era deia institutor la Paris. O naștere provincială, o copilărie pariziană, lată o amprentă pe care destinul și-a lăsat-o pe cel care avea să devină Jules Romains. La Paris are revelația **umanismului**, și este dat înainte de douăzeci și opt de ani unei cariere de poet. Studiază la Școala Normală Superioară, pasionat de filozofie dar și de un interes însoțit către științele naturale (el va publica în 1920 aceluși straniu **Recherches sur la vision extra-rétinienne**). Candidat în 1909, pre-dă filozofia prin diverse licee. Vocația literară îl absoarbe din ce în ce mai mult, ne mai pu-tînd fi o activitate paralelă.

Către 1906, trei poezii compun „le groupe fraternel d'artistes” reunit pentru o vreme și o operă în comun, sub auspiciu monahic, la Minăstirea Crétéil, într-un spirit de solidaritate cu ei înșiși, cu lumea, cu oamenii: René Arcos, Georges Duhamel și Charles Vildrac. Dar avea să-și revină lui Jules Romains, simplu vizitator al Minăstirii, șefa spirituală a acestui grup, și să transforme aspirațiile lor către un firăm social a la Walt Whitman.

Tînărul normalist, candid în filozofie, își precizează viziunea poetică pe care avea s-o urmeze cu consecvența unui arhitect. La vie U-nanime este viața metaindividuală ori paraindividuală ce îmbrățișează tot ceea ce este ma-nifestat și nemanifestat. Aproape ca la indieni, individualismul este un hiatus al Ființei, o fisură în Constituție, care limitează sufletul uni-versal. În cazul acesta, poezia devine o religie fără Dumnezeu, un mijloc de a transcende lum-nea pe coordonate permanente, o credință spi-rituală, „se consoler de la vie éternelle”. Pe o treaptă de speculație metafizică, numele dar și noțiunea de Dumnezeu, cu toate atribuțiile sa-le, devine „un spirit vast și elementar”. Suf-letul inconștient este revelat grupului de natu-ra divină, **umanimă**, care în ultimă instanță este însăși cunoașterea poetului. **L'âme collective** este de fapt „un nouveau dieu caché”. Aici intervine vocația de-a evalua și mai ales aceea de a comu-nica „arhetipurile solitare” ale lumii, simbu-rizii genezei și stilului de a susține. Arta lui Jules Romains este voluntară și subtilă, sensibilitatea nu exclude hazul și feroarea, aceea în temnitele și capcanele existenței, i-luminarea mistică. **L'Âme des Hommes** (1904), **La vie Unanime** (1908), **Odes et Prières** (1909 - 1913), fac ultiță pentru o fericită lectură poeti-că, armătura filozofică a **Umanismului** și a misterelor sale intelectuale, care amintesc de marile viziuni ale lui Hugo.

În poezia lui Jules Romains intră lucrurile ce-le mai diverse și eterocite fără teama puristi-lor de mal țirziu. Incomunicabil se transfi-gurează tocmai prin trulăm: non-poeticul îm-bracă hainele de sărbătoare ale poetului, dar nu cu strălucirea de recuzită a pietrelor false. „Tandis que des quartiers se bournoient et font, Sous la brume qui tombe avant la fin du jour...” (Odes et Prières, Gallimard éditeur)

Acum cînd Jules Romains a dispărut, poate în sufletul colectiv la care a năzuit întodeauna, se cuvine a schița celălalt profil: al său, acela de romanțier. După cîteva exerciții unanimiste, **Mori de quelqu'un** (1911), de pildă, unde viața colectivă este surprinsă pe traectoria unui des-tin individual, (într-o diligență a bătrîn în întoarcere de la înmormîntarea fiului său și este surprins de un spirit autonom, care-l lîrță pe călătorii toamă pentru că nu este exterior). Ju-les Romains demobilizat după războiul din '14, se consacră operele sale capitale, care nu este altceva decît un roman-fluviu, **Les Hommes de Bonne Volonté**. Primele patru volume apar în 1932: urmează din 1939 cîte două tomuri pe an. După dezastrul din '40, scriitorul se retrage în Statele Unite, ca și Thomas Mann, apoi în Mex-ico: el este dintr-acei care nu crează înfrîn-gerea. Tipărește tomul XIX și XXIV la New York și următoarele la întoarcerea sa în Fran-ța, unde îl așteaptă fotoliul Academiei Franceze (1946).

Romanul deschide o vastă frescă a vieții so-ciale, politice, economice între 1908 și 1933. Ca-cul deșeseste Franța. Se evocă nașterea regi-mului sovietic în Rusia (volumul XIX, **Cette Grande Lueur à l'Est**). Personajele sînt repliate în istorie, consecvente în autenticitatea și au-tonomia vieții lor. În epocă acest roman a fost greu de gustat, datorită faptului că criticul îl putea urmări cu anevoie de-a lungul anilor, în măsura în care autorul scoate cîte un volum sau două. **Les Hommes de Bonne Volonté** a fost comparată de critică cu **La Comédie hu-maine** prin ambiție și amploare. În prefața Ju-les Romains se confesează asupra tehnicii ro-manești pe care o adoptă, ceea ce îi oferea tim-pul său, tradiția ca mijloc și procedee. În primul rînd drumul lui Balzac, ce consta în a trata în mai multe romane separate un număr de subiecte care prin juxtapunere s'a dea un ansamblu pictural al epocii, i se pare lui Ro-mains artificial prin săpătura de „serii” exte-riore. În unitatea întregului. Al doilea proce-deu consta din a scrie un lung roman ca **Miserabilii** sau **Jean-Christophe**. Nici de data acesta Jules Romains nu este mulțumit. Uni-

tatea romanului ar fi în cazul acesta asigurată numai de intervenția excepțională a eroului principal, sacrificia de simple pretexte sau de-o omni-prezență de loc plauzibilă. Nu mai rămîne decît un singur procedeu, al treilea, cel unani-mist, inaugurat de el. Armonia și veridicitatea se realizează ca însăși viața din multiple volute, miraculosu erou fiind chiar sufletul universal descins în istorie, înfrunghiat în destine indi-viduale, rectilini, care se ignoră în timp. Poli-fonic, romanul își găsește contrapunctul în fri-sonul de viață care-l parcurge, viața co-lectivă și individuală ce se estompează într-un halou de poezie secretă. Cunoașterea muncetorii și munca lor, obidiiți ca Jeanne. Intrigile și neajunsurile politice, interesele financiare ale Bisericii, ceea ce ne spune cînele Macaire, vi-surile micului Bastide, o stradă din Montmartre, etc. Acțiunile epice sînt mereu perpendiculare, rare ori paralele, mă întodeauna, înșind ca razele din focarul unei lentile.

Tehnica de scrierură a romanului-fluviu, cu toate meritele și neajunsurile lui, credem a nu mai fi a timpurilor actuale. Ziarle, cine-matograful, televiziunea, ne aduc „felii” excep-tionale de viață totală, înscriserice pe pa-gini întregi a unui gest cotidian neutru, nu ne mai poate surprinde între atîtea soli-cități maxime. Proza literară se va esențializa, (nu ne gîndim numai la dimensiunile ei cantitative) condiția umană și marile ei întrebări vor fi termene de referință axiologică, astfel că il-teratura sa nu devină nici marșarșin și nici expedient agreabil. Într-un fel ne apropiem de antic, prin mesajele lor scurte care au putut să distileze în retorte de artă sublimă, sur-sul miraculos al vieții. Al vieții unanime, cum a numit-o Jules Romains, ale cărei măști cum-paximative sîntem.

Paul Emanuel

Scurt reportaj din Iaslovăt

Am ales ca loc de odihna estival un sat de munte de lângă Rădăuți, cu aer nepoluat și unde auzi liniștea ca o melodie de scoică marină: satul Iaslovăt. Am luat acceșorul de Succesa-Nord. Desi cu locuri rezervate, cuburarii era baracadat de căldători stînd în pîciorie. Ferecăt sfîntul de o colită răpădă, atunci cînd ca-petele vîscosului deșin înabur-dabile i Cereștă abținerea este suportabilă, intrucît în accelera-tor de 22 și 22 minute nu pî-șești un strop de apă. Ajuns la Suceava aici chiar la biroul de mișcare nu se știe pe ce li-nie ce soti personalul de Ră-dăuți. Sărînd peste linia, i-o-mă nimerit. Trenul acesta are un mers străvechi ca acela odino-riard de Crasna-Husi. În sfîrșit, ajuns la destinație a început greul. Fără tramvay și buso-buze, orașul Rădăuți e pur pie-tonic. Dar, dacă orașul e, după cum se spune, mic, de ce a-tunci distanțele sînt mari de la un loc la altul? Gîmeam să-mi trecă amărăciunea, mai ales că începuse o ploaie înopărt. Am pornit-o, țiriz, spre auto-gară. Autobuzul pleca spre Iaslovăt pe la 12. Sătenii, buluc, în sala de așteptare. Cu atleici-cer jorturi, brufiuit de lume și calabalac, m-am suit în arhatecul vehicul cu zgomet de patru motoare. Frînt de sale am coborît în dreptul cooperatizei de la Iaslovăt, așezată strategic lângă „Bufei”. Bătătorind un drum gloduros, în parînd, am descins la o curiozită, Ga-gița Cotoard. Instalată am început imediat ratiile de informații. Trăgînd o dușcă de aer tare și curat, am legat vorbă cu stăpina casei utîndu-mă întrebtor la pu-șinele găini ce le avea.

— Mi-au murit, Molimă, țmi spus cu tristețe femeia care le crescuse.

cronica traducerilor Guido Piovene Stele reci

Pentru a descrie procesul de regenerare al unei conștiințe în societate de consum, adică pentru a marca evoluția ei de la „consumul” valorii, de-vorată de o istoricitate care o anulează prin chiar mecanismele ce o produc, la „contempla-ția” valorii, izolată într-o inconștientă salva-toare, Guido Piovene utilizează un scenariu pla-tonian. Refacele de veche tradiție și în cultura ita-liană.) Organismul narațiunii este, îndeajuns de transparent și de insignifiant în sine însuși pen-tru ca meandrele acestui parcurs spiritual să nu se înalțe, în orice moment, într-o deplină evi-dență. Este admirabil faptul că „exercițiile spi-rituale” ale umanismului clasic continuă să își confirme înaltă abstracție pe care acestea unei conștiințe pe care „alienarea” trebuie să o fi con-damnat la o pierdere de sine și la o sciziune iremediabilă. Și este, în aceeași măsură, para-doxal că pretinsa „anti-retorică” prin care Guido Piovene descrie această reintegrare a conștiinței se întindează pe „topos”-urile retoricii tradi-ționale. Dar abstracția și deosebita familiaritate fapturi de limbaj sînt menite acum să o devieze de la conferă o ambiguitate care impreg-nează întregul registru metaforic al prozei lui Piovene.

Pentru o conștiință captivă în pura subiectivitate, sfera existenței astrale, a arhetipurilor pla-tonice se deștrămă ca în preajma morții termice a lumii. Refacele ei nu mai luminează viața conștientă a acesteia și „îmbrește” eliberată în clipa morții, dublul lor negativ, „fantomele” modelelor eterne ale unei umanități degradate. „Ceea ce vîd eu e mult mai rău”, spune cel a cărui lungă mărturisire alcătuiește romanul **Stele reci**. Aceea era lumea oamenilor mari, o lume, o cultură umană, care a dispărut în urma lui Uranus și Saturn, ca gigantul și zeii mitologiei, ca centaursii și sirenele. Ceea ce a rămas sînt aparate, false ființe omenești condamnate să creadă în propria lor existență. În jurul lor ste-lele se sting, frîgul îi surprinde și le îngheață rămășițele... Iar mine nu va mai fi absolut ni-mic... O melancolie? Înaintea oricărei meta-morfoze este agonia și pe urmă moartea.”

Vidul devorant al umbrelor fără prototip se instalează cu un nucleu de moarte în spațiul cel mai intim al conștiinței, intrucît „nimic nu-mi mai agresiv decît neființa”. În acel spațiu în care Marele Simpatice, arborele neuronal, un ydrasil antropomorf se află înrădăcinat în miezul orică-rei ființe, dîndu-i coeziune și totalitate cosmică. „Cum să răspunzi la zvicolirile Marului Simpa-tic, inebunînt în apropierea morții?” În martiriul lui agonizează principiul de unitate și armonie a ființei. „Eram insensibil dar ființa aceea deștră-mată, plină de găuri, suferea, emana surerînță și eu sufream integrat în ea”. Martiriul lui con-sacră moartea prototipurilor acestei ființe, „obi-ecetele neînsuflețite” ce cad din ramurile sale și se numesc Antigona, Cordelia, Ofelia, Ajax, Enea...

Omul dendromorf reprezintă în viziunea lui Piovene o efigie a conștiinței individuate, ce rezul-tă din analogia sistemului nervos și a arbore-lui cosmic — o variațiune revelatoare a acelu-i raport în care antropologia Renasterii inscri-se ființa umană și universal. În simbolismul alchi-mic, el exprimă rezultatul transmutării elemen-tilor în imaginea unui homunculus cu atribute vegetale, ca pentru a semnifica solidaritatea reg-nurilor în Marea Operă care îl produce sub lu-mina neagră a soarelui orfic. Efigia lui proliferăază în ambigua Grădina a deșțărilor pietelă de Bosch și s'a dezlîntat „arcanele” numai sub-tilelor prospectării pe care psihologia analitică a lui Jung le-a făcut în simbolică spagirică și

„reverilor” lui Bachelard în marginea fenomenologiei imaginilor.

În romanul lui Guido Piovene, prezenta „omu-lui dendromorf” în centrul sistemului său de imagini conferă întregului proces de regenerare înțelesul unei alchimii spirituale în decursul că-reia „dificultatea de a fi” și caracterul agonice al conștiinței se transubstanțiază într-o puritate și ar-monie. Fuziunea „topos”-ului clasic cu cifrul al-chimic extinde semnificația acestei transmutări asupra întregii existențe cosmice. „Nunta alchi-mică” dintre animus și anima devine, în felul acesta, un ritual soteriologic a cărui eficiență emană deopotrivă asupra conștiinței individuate și asupra universului fizic care o înglobează în semnificațiile și destinelor lui. Cu aceeași intenție, Piovene suprapune simbolismului „nauții” pe cel al drumului orfic deșțăturat într-un peisaj cu virtuți înflăcitate. La capătul acestui „tineră-rium mentis”, care parcurge altul un spațiu inter-rior cit și unul obiectiv, „eu” exemplar al ro-mantului se fixează într-o configurație a spațiului care exprimă cea mai pură intuiție a climatului amniotic. Ea îl amintesc cocihla ce răsună încă de mormurul apelor primordiale, ritmat de pulsul inepeuzabil al mareelor lor. „Cînd ieșii a doua zi afară, gonit de mirosul sufocant al pra-fului, valea se întindea în fața mea ca o scoică transparentă și luminoasă, dar fără soare, ce nu se ridicase încă deasupra cerului deluros. Copă-celul înflorit răpeșina din depărtare o lumină puternică. Ascunsă prin tufisuri, mulțimea de pasărele cîrpea ca într-un plîns nedeslușit în lumina zorilor”. În acest alchimic, ca într-un re-ștat alchimic, se va afla, după respingerea de sine, sub forma „epifoniei” cîrșului înflorit care prezintă, în fapt, dublul dendromorf al ființei și condensează asupra ei vîzduhul amniotic ce scal-dă „soica” în forma unei emisfere de cristal rece și transparent. „Ramurile subțiri și dese formau o cupolă, iar florile albe erau atât de bogate în nămol și în apă, încît se vedeau ca un petec de cer. Nu mai văzusem o asemenea abundență și în primul moment nesfîrșita repe-tare a petalelor m-a făcut să amestec. În fie-care gol care se deschidea, privirea era imediat blocată de țesătura petalelor din planul următor; și planurile se suprapuneau încît de jos puteai crede că aceea nesfîrșită fugă de cîrșoare abe-nu se isprăvea niciodată. Soarele nu putea pă-trunde după cite miși puteam da seama, coroana era în umbra, lipsită de vibrația razelor, dar la fel de luminoasă pe toată întinderea ei. Pe pa-jiște aruncă o umbră bine conturată; de jur im-prejur se auzeau toate strălucirea într-o lumină caldă; eu însă eram închis sub un clopot de lumină care împede, producea parcă de o cursă artificială. Și totuși, era ceva mai puternic și mai tonic decît lumina zilei. Aveam impresia că mă scufun-dam într-o altă lume decît cea a casei și poate că era adevărat; întodeauna am crezut într-o postură în care m'as insușura a unei alte lumi în cea obiș-nuită, în care puteam aluneca în orice clipă.”

„Epifonia” cîrșului înflorit care nu este decît revelația metafizică a totalității sineiului declan-șează o conștiință „aurorală” a cărei deșțăturare este concomitentă cu transformarea ființei în-scrîinate în dublul ei floral. „La revarsatul zor-ilor, înaintea așăzării acelu-i singuratic, desopoveram în lumina caldă a soarelui și am spus că nu-mi rămăsă pînă astăzi în incubărie, ar fi încoput să rodească dintr-odăun, dînd naștere unei alte ființe care căuta să-mi ia locul”. Ființa aceea, deosebit de frumoasă, se apleca asupra mea cum te apleci dintr-o prăznică, iar eu mă simteam aproape mort, ca și s'aribă lîcrăre de viață, fără să fi simț-it vreo durere. Voiam să pier cu totul, pentru a deveni cit mai repede celălalt.”

Eutanasia și renastera sînt chipurile comple-mentare ale aceluiași extaz care identică, în mod paradoxal, vidul conștiinței „ascunse în mie-zul lucrurilor” și participarea totală a acesteia la „strălucirea, forța și limpezimea soarelui”.

În noua totalitate pe care o alcătuiesc, dublul floral înlesmește reverberația cosmică a celui an-tropomorf intrucît reprezintă sublimarea univer-sului în forma unui limbaj absolut ce vadește într-o instantaneitate de grație toate combina-țiile posibile pe care limbajul profan le inscrie în durată. „Privirea mea desopoveră în pomul ur-bea, folosea un limbaj propriu pe care eu nu-l înțelegeam. Petalele erau semne, părți de cuvînte dintr-un sistem de aciere ce se putea combina la nesfîrșit... Copacul se exprima printr-un voca-bular imens dar lucrul cel mai umilior era că toate cuvintele fuseseră deșă legate în toate că-lările, toate gîndurile fuseseră deșă spuse în aceeași clipă, chiar dacă eu nu puteam urmări decît eul unu, fără a-i înțelege sensul!”

Cu alte cuvînte cîrșul înflorit reprezintă un „aleph”, simbolul alchimic al cosmosului, un „aleph” vegetal în revelația căruia constința percepe „vîgarea zeitaților, a marilor animale și a morților”.

De aceea numai moartea cîrșului „nemuritor” face posibilă transfigurarea lui în forma unei ființe integrale a cărei conștiință de sine va fi iremediabil marcată de acest reflex sacrificial. Îmolarea rituală a cîrșului sacru eliberează, în același timp, o latentă infernală a lui intrupată în faptura, serafică și demonică, a lui Dostoievski care jese la lumină și se reintoarce „dî-șes” prin hruba formată prin dezrădăcinarea arborelui miraculos.

Lumea pe care o vadește el este, în același timp, un paradis lipsit de lubre și speranță și un infern în care absurdul prețioasă și rîcoare re prin lege „variației infinite”, un infern cu reflexe paradizice, adică o pură heterotopie. Între „dincolo” și „aici” cristallul luminos al co-chiliei este un obstacol iluzoriu prin a cărui transparență heterotopia se insușează, invers, în soașul matricial pe care îl cotește înălțurii ei și dă lumini ei un reflex infernal. „Ușori, insușează povestitorul, păticea aceea de lume închisă într-un cerc de deauri mi se părea un infern în miniatură”. Straniul avatar al lui Dos-toievski trăiește el însuși această magie a ambiguității și de aceea nu ar fi greșit să se spună că el reprezintă dublul antropomorf și demonice al cîrșului solar, un ydrasil răsturnat, care flori interne și cu rădăcinile risipite în azurul miocic. Îmolarea cîrșului sacru pentru ca ființa să poată deveni acest cîres reprezintă o metaforă, ieșită din exlatz conștiința omului dendro-morf care se mărturisează în paginile prozei lui Piovene refacă individualitatea calmă și senină care mai înainte se risipise. Ea recreează univer-sul obiectelor (în sensul etimologic al lui ob-jectum, a tot ceea ce se înfățișează conștient și devine conținut al „exercițiilor ei spirituale” al „pării lucrurilor absente”) adică reface Geneza prin exercerarea energicului limbajului orfic. Ob-iectul va dobindi o totalitate de existență numai prin „numirea” lui. Cata-Logul care, suma înfinită a obiectelor reprezintă, în fapt, un Meta-log intrucît limbajul nu mai exercită o func-tion inferioară de a reflecta un real deja dat ce pe aceea supremă de a-l crea ca atare. „Eu” alchimic din romanul lui Guido Piovene este în-credintat că „totul există pe lume doar pentru a fi catalogat”, adică pentru a primi consecvența limbajului demuric, tot așa cum Mallarmé a-firma că „le monde n'existe que pour aboutir à un Livre”. De aceea Cata-Logul, care deocam-dată n'invadă doar cîteva camere ale casei po-estitorului și se va subștilui, în absolut, univer-sul însuși intrucît el nu reprezintă un analogon al lui ci ființa lui însăși și finalitatea lui ultimă. („Sînt convins că opera mea e totuna cu cea a Universului, scopul însozi al existenței sale...”).

Prin aceasta, teoză conștiinței se deșțătură în marea Operă se încheie. Pînă omului-arbore întereșterea memoria siderală pentru că făpturie de limbaj în care renasc „obiectele” lumii nu sînt decît reflexe ale arhetipurilor regăsite, ale „stelelor reci”.

În temporalitatea limbajului, „trecutul și prezentul se situează la același nivel de eviden-ță imediată”. Prin „roștire”, ele sînt deopotrivă de actuale în „eternul acum” al conștiinței. În cursul „cinei vesnice” chibz drăculei fără timp a conștiinței. Prin aceasta limbajul repre-zintă sineurul soașu adevărat al extazului.

De aceea, într-o scrierură întemeiată pe explo-rarea energicului orfic ale limbajului, anti-retor-ica nu poate fi decît reverent ironic al adevă-ratelor retorici înțelese ca tehnici a roștirii.

Cornel Mihai Ionescu

* Editura Univers — 1972 (traducerea de Michaela Șchiopu, cuvînt înainte de Mircea Ivănescu)

poezie chiliană

**VICENTE
HUIDOBRO**

Aleșii soarelui eram

Aleșii soarelui eram
Dar nu ne-am dat seama
Aleșii celei mai înalte stele eram
Dar n-am știut a-i răspândi ce-n dar ne oferea
Nelinștea mărginirii noastre
Apa ne îndrăgea
Ne iubea și pământul
Pădurile erau toate ale noastre
Ca și extazul teritoriului stăpinit
Privirea ta era întregul univers față-n față
Și frumusețea ta murmurul zorilor
Primăvara îndumnezeită de arbori
Acum simtem tristețe lipicioasă și bolnavă
Moarte-nainte de soroc
Suflet ce nu își află locul
Iară în oasele reci
Și totul fiindcă tu
Tu n-ai știut ce-i veșnicia
Și nici te-ai priceput a înțelege
Verea și dorul nesfârșit al inimii mele
În barca ei de întuneric
Pe tronul ei de vultur rănit de nesfârșire.

Monument mării

(Fragment)

Liniește pe constelația cîntătoare a apelor
Tălmăcindu-se la amănunțim
Liniește pe marea cu valuri binevoitoare
Liniește pe lespedele naufragiilor
Tăcere în tobele trufiei și-n ochii întunecoși
Și dacă rostul meu stă în a viselor tălmăcire
Atunci te lasă liniște aspră-mi

Iată tiparul plin de fărmele sorții
Tiparul răzburării
Cu furioase-i vorbe desprinse de pe buze
Iată modelul plin de grație
Cînd ești blajin și stai vrăjbit de stele
Iată moartea neobosită de la-acceptul lumii
Pentru că într-o bună zi nimeni
Nu-și va mai plimba pașii prin timp
Nimeni prin timpul impietrit
de planete defuncte

Aceasta este marea
Marea cu valurile ei
Cu simțurile ei
Marea lanțurile încercînd să le rupă
Marea străduindu-se să imite
Plămîn sau piclă de păsări să fie
Sau grădina a aștrilor care apasă pe cer
Pe întunericul pe care-l tirim cu noi
Sau ne trage citeodată ei
Cînd zboară-n stol porumbițele lunii
Și se întindecă mai tare decît la răscurile morții
Marea se urcă în caleașca nopții
Și pomenește spre taina tărîmului adine
Răile abia se mai aud
Și filitiul arpiilor pe cer.

Aceasta este marea care se deșteaptă
Ca plîsul unui copil
Deschide ochii și caută soarele
Cu minute dulci tremurînde
Marea care-și îndeamnă valurile
Mereu să rupă să omeștece destinele

Ridică-te și salută dragostea oamenilor

Ascultă-ne risul și plîsul
Ascultă pașii milioanei de sclavi
Ascultă nesfârșitul strigăt de protest
Al frîmțării ce se cheamă om
Ascultă milenara durere din carnea piepturi
Și speranța ce naște în fiecare zi din propria-
cenușe

Iată marea unde vin să se stingă zgomotele
cetății
Cu pieptul plin de bărci pești și alte lucruri vesele
Bărci care pescuiesc la țarm de cer
Și care-ascultă fiecare rază de lumină
Aceste alge ce visează de veacuri
Și acest val care cîntă minunat între toate

Iată marea
Marea deschisă ca o ușă dată de perete
Iată marea crăpată deodată
Ca ochiul să vadă începutul lumii
Iată marea
de la un val la altul e timpul vieții
de la valuri la mine măsura morții

RENE QUEVEDO : „PĂSĂRI”

BRAULIO ARENAS

Discurs despre marea putere

Tot oceanul al nostru va fi —
ce solemnă rostire !
Și tu, mai frumoasă
decît înțeleptele vorbe
ce-ți prefăceau truntea într-o stea,
pentru a-ți spune dorința,
amintirea, plăcerea,
lu, cu un gest de copil
ce dezlănțuie vrăjile,
te-ai întors către noapte
pentru a-ți încredința ultimul, supremul cuvînt.
Lampa rătăcitoare
își privește cu groază luminile sedentare.
Ea nimic nu așteaptă,
nimic nu mai așteaptă de la noapte,
din aurora a făcut făcîmă ei de pasăre.
Zburătoareea îi răscolește privirea,
plăcerea, amintirea, dorința,
sorile ei sfîșiate, vîntul fierbinte.

Dragostea cîntărește tot ațit
cît lucrurile de ea strămutate.
Această ușă deschisă dăruiește oceanul nopții
care pleacă,

dăruiește oceanul zilei care vine.
Oceanul, noapte și zi,
oceanul cu un număr magic pe coastele lui,
semn pentru liberă intrare sau ieșire
prin această poartă de aur
spre vîrsta de aur.
Iubita mea, în ochii tăi vîrsta de aur
privește iarăși lumea.

Oglinda e oglindă pe cît cuprinde lumea,
așa cum lumea-i lume după ce reflectă.
Lume, oglindă singerindă,
imi arăți războaiele tale ridicole,
mizeria absurdă,
orașele nimicite !
Cunoaște-ți, lume, ființa adevărată !
Reîntregită va fi viața, dragostea, oglinda.
Cunoaște-ți, lume, ființa adevărată !
O mantie de hermină pentru picioarele tale
desculțe.

MEDARDO ESPINOSA : „OFRANDA”

Portret

Jumătate din păsările călătoare
zboară în cerc deasupra altei jumătăți
de păsări vulcanice.
Frumusețea le ametește,
le face să urmeze
aparențele unui cîntec ;
cîntecul tău crește ca o vrăjă
și rădvanul păsărilor
străbate lumea,
iar rădvanul cuiburilor
refuză pe cei fericiți.

Călătoare de lavă,
tu treci la distanță
unei aurori neîngăduite.
Treci ca o albină
prin stîutul nectar al nopții.
Și coapsele tale grăiesc,
privirea-ți lipește din curvinte,
iar pînul tău țese un ostroz
pentru ca soarele să apună.

Noaptea acestui soare
pe care-l vedem rotîndu-se,
pe care-l chemăm fără vise
pe care-l avem fără veghere.
Soarea care pleacă cu truntea
învînturabilă
și se împarte cu grijă
între victimele nerăbdătoare.

Soarea mară
la poalele verzilor nori.
Soarea cu turete de aur
departe de paloarea obositorilor monede.

Femeie,
rămii aceeași doar
prin dragostea vieții,
martor al morții
moarte de foc
foc care face de prinos ura
și cu puțînă visul
despre marea simplitate a iubirii

În românește de
Aurora Niculescu

PABLO NERUDA

Lautréamont recucerit

Cînd sosi la Paris, îl așteptau multe lucruri
de făcut.
Aceste străzi erau adevăratele căi ale omului.
Le sfredelise, precum un vierme tunelurile
înăuntrul roții de brînză, în întuneric, sub
luna atroce.

Casele erau atît de mari încît înțelepciunea
se micșoră, alergă ca un șobolan la hambar
și rămăseră să locuiască prin case doar umbra,
rutina otrăvitoare a celor care suferau.
Cumpără flori, flori firove din Piața Halebilor
și în Clingnacourt sorbi disprețul viu, tenace,
nu uită nici o piatră micul Isidor Ducasse,
chipul lui se subție ca un dinte,
slab și palid ca seceră lunii în pampă,
tot mai asemănător cu seceră lunii.
Noaptea îi fura chipul ceas cu ceas.
Noaptea Parisului devorase la cea eră
toate regimentele, dinastiile, eroii,
copiii și bătrînii, tirfele, bogății și săracii.
Ducasse se afla singur și cînd avu lumina
o dăru corp la corp,
contra monstrului devorator se pregătî de luptă,
plămîi lupi ca să opere lumina,
îngrămădi agonii pentru a salva viața,
pătrunse dincolo de rău spre a ajunge la bine.

El, simlînd cruzimea, își încearcă unghiile false
din candoarea ochilor mari face două găuri,
cu catifea neagră își maschează rațiunea,
cu urlet își înăbușe pominile-i cerești.

Marea broască rîioasă, bestia viscoasă
a orașului îmund îl urmează pas cu pas,
îl așteaptă, își cască botul :
micul Ducasse a fost devorată.

Sicriul slăbuț pare că duce
o viață sau un pescăruș ucis,
e sărmanul trup al unui tînră nefericit
și nimeni nu vede carul funebru care-l poartă
căci în acest sicriu continuă exilul
iar surghiunul rămîne surghiunul și-n moarte.

Atunci alese Comuna și pe strălîme în sine,
Lautréamont, subțire, turn stacojii,
adăpostit cu vîpaia sa minia celor mulți,
ridică flumurile iubirii învine,
dor Maldoror nu cătu în măceluri,
pieptul lui primi gloanțele
fără ca o singură picătură de sînge să trîdeze
că fantasma zburase
și că acel masacru îl reda lumii :
Maldoror își recunoștea frații.

Dar înainte de a muri își întoarse fața înăspriță
și atînce pinea, mingie trandafirul,
sint, spune, apărătorul esențial al albinei,
numai din limpezimi trebuie să viețuiescă ogul.

De la Copilul Tainei se culegem
ce ne-a lăsat, cîntecule lui zdrăbinte,
aripile de întuneric ale corăbiei cernite,
negrul său drum ce acum pe-nțeles ne apare.
Cuvîntul lui a fost dezvăluit.

În urma fiecărei umbre lăsată de el, griul.
În fiecare ochi fără lumină, o pupilă.
Roxa la loc de cinste.
Speranța care urcă din tortură.
Iubirea revărsîndu-se din cupă.
Datoria vîlstar puternic al copacului.
Roua rostogolindu-se ca o binețe peste frunze.
Rostogolindu-se cu mulți ochi decit o stea.
Onoare fără onoruri și fără castel.

NICANOR PARRA

O zi fericită

Mi-am dedicat întreagă seara-aceasta
să cîntec solitare străzi ale țigului meu,
însoțit de un crepuscul de treabă,
singurul prieten care îmi rămîne.
Totul e ca atunci : toamna
și lampa ei difuză de ceață,
numai că timpul a năpădit tot și toate,
învăluindu-le într-o mantie de tristețe.
Niciodată nu mi-am închipuit, credeți-mă,
că am să revin în acest ungher iubit,
dar acum cînd m-am întors nu înțeleg
cum am putut să mă îndepărtez din preajma lui.

LUIS LIBIOT : „STRUCTURI”

Nimic nu s-a schimbat, nici casele albe,
nici porțile grele de lemn.
Totul se află la locul știut : rîndunele
pe turnul cel mai înalt al bisericii,
melcul în grădina și mușchii
pe minile umede ale pietrelor.
Nu-ncetez îndoiială : această-i țara
cerului de azur și a frunzelor uscate.
Din fiecare lucru aici se naște
cîte o ciudată dar blajină legendă
și însumi, în umbra mea recunoscut
privirea celestă a bunicii mele.
Iată acum faptele memorabile
care au prețidat prima mea tinerete :
poșta la colțul pieții
și umezeala de pe zidurile vechi.
Ce lucruri bune, Doamne ! Vezi, niciodată
nu știu să prețuiesc adevăratele fericiri
și cînd ne-o închipuim mai departe,
tocmai atunci ne este mai aproape.
Vai mie, vai ! Ceva îmi spune
că viața nu-i decit o himeră,
o nădăcne, un vis lipsit de țărîmuri,
o umbră de nor, trecătoare.
Să o luăm încet, nu știu prea bine ce spun
și emoția mi se urcă la cap,
și cum se apropia ora tăcerii
în timpul neobșnuitului meu colind,
una cite una, în valuri mute,
oile se întorceau de la pășune.
Le-am salutată personal pe toate
și cînd m-am aflat pe aleea cu plopi
care alimentează auzul căldătorului
cu o inefabilă muzică secretă,
mi-am amintit de mare și am enumerat frunzele
în cîntecul sororilor mele moarte.

Forțe bine ! Mi-am continuat drumul ca un îns
care de la viață nimic nu mai așteaptă.
Am trecut pe lângă roata morții
și-n fata unei prăvălii m-am oprit
aceleși miros de cafea și aceeași
lună deasupra capului meu :
între ieri de-atunci și cel de-acum
eu nu văd nici o diferență.
Recunosc cîntec, acesta e arborele
pe care tata l-a sădit în fața porții
(ilustrul meu tată care în puterea vîrstei
era mai bun decit o fereastră deschisă).
Eu îndrăznesc să afirm că purtarea sa
era o traducere fidelă a Evului Mediu,
cînd cinele dormea liniștit
sub unghiul drept al unei stele.

În aceste momente simt că mă învăluie
delicatul parfum de violete
pe care iubitoarea mea mamă le cultiva
pentru a tîmădui tusea și tristețea.
Cît timp a trecut de atunci,
nu aș putea spune cu precizie
totul e la fel, fără-ndoială,
vinul și privighetoarea de porțelan de pe masă
și frații mei mai mici pe vremea asta
trebuie să se-ntoarcă de la școală
numai că timpul a șters totul
ca o albă furtună de nisip.

În românește de
Paul Alexandru Georgescu

Poezia nobilei lupte

Din extremitatea sudică a con-
tinentului latino-american, de la
„capătul pămîntului”, țara denumită
metaforic largo pătalo de mar y vino
y nieve (lungă petală de mare și vin și
zăpadă) oferă lumii o poezie caracterizată în
primul rînd prin actualitate și
umanism. o poezie situată pe li-
niile esențiale de mișcare ale li-
ricii moderne. Situația aceasta
se efectuează cu un amestec sui
generis de pasiune și luciditate
în care nu ne putem opri de a
vedea un aspect particular al a-
lianței generale dintre vehemența
„continentului vulcanic” și
prestigioasa ambianță culturală
specifică unei „țări de istorici și
literați” (Mendéz y Pelayo).

Sub aceste semne tutelare, fă-
uritorii chilieni de frumuseți li-
ricice obțin izbînzile lor. mondial
conscrute. În două direcții și sub
impulsul a două virtuți indispensa-
bile oricărei creații autentice :
îndrăzneala înnoitoare și eficiența
istorică. Ei asumă astfel cu
strălucire două atribute funda-
mentale ale poeziei zilelor
noastre : riscul tehnic și impac-
tul uman, cărora le conferă însă
potențe și semnificații inedite,
de proveniență chilieană. Dialectica
aceasta între universal și na-
țional se împlinește de-a lungul a
două faze de dezvoltare poetică
pe care le putem denumi jocul
formelor și modelarea condiției
umane.

Jocul formelor, perioada ludică

a poeziei chiliene, începe a dată
cu experimentările suprarealiste
din Europa și crește, ca și acees-
ta, din neliniștea anilor urmă-
tori primului război mondial,
precum și din sentimentul de
insatisfacție și desuetudine pri-
nit de poezia tradițională, perfec-
tă, dar retorică, coerentă dar
înăbușitoare. Atitudinea protes-
tatară, de fronda, față de eta-
blishment-ul poetic nu duce
însă, în poezia chilieană, la cul-
tură absurdului și la tehnica dis-
locării decit în măsură redusă,
ca efect special sau ca procedeu
circumstanțial. Răzvrătirea avan-
gărzii poetice chiliene, contra a-
cademismului steril și a conven-
țiilor anchilozate se traduce mai
degrabă prin mutații substanțiale,
prin căutarea unei noi, mai
adînci și mai revelatoare reali-
tăți poetice. În Chile, jocul for-
melor nu are un sens destructiv,
anarhic, ci unul creator și e grăi-
tor fapt că prima mișcare chi-
lieană de avangardă inconcristă
aceea a lui Vicente Huidobro —
se intitulează creaționism. Ea
se opune unei poezii mimetice,
derivative și năzuia spre instau-
rarea unui mod poetic de exis-
tență, spre o demiturgie lirică. În
fond, Huidobro a fost și rămîne
în istoria chilieană și universală
a poeziei ca un surprinzător fău-
rător de obiecte poetice „cu au-
ră”, luminoase și semnificative,
care se vor deosebi de independen-
tente față de cele naturale, opa-

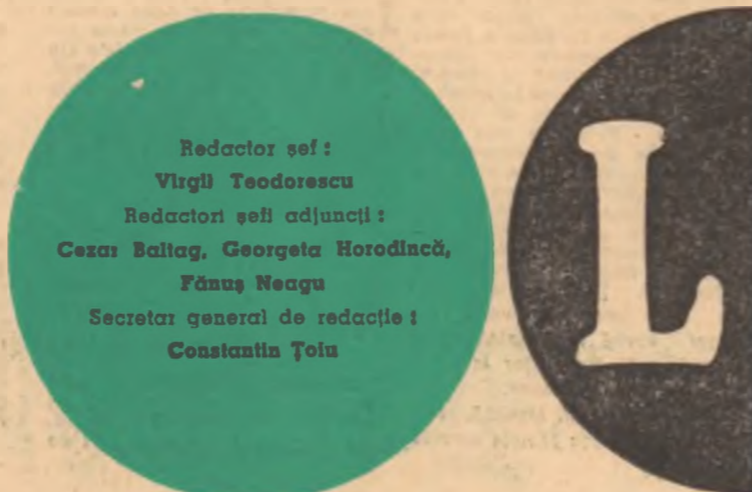
ce, rutinare.
Alți poeți de avangardă care
au marcat date importante în
jocul formelor, Braulio Arenas,
conducătorul revistei și grupu-
lui Mandragora, către 1940,
și Nicanor Parra care detine,
după 1934 un fel de ma-
gister juvenutis, pornesc de ase-
menea de la liberă asociație și
de la metafora de foc, dar su-
bdonează aceste mijloace unor
poetici care ambiționează în cazul
lui Arenas să readucă în exis-
tență neliniștea și misterul mar-
ginalizate de poezia „clasică”,
iar în cazul lui Nicanor Parra să
reducă violent falsul eden al
mărginirii, obișnuinței sau gran-
diloquenței, să denunțe lucrurile
stupide sacralizate, să creeze o
anti-poezie (tot poetică) crudă,
amară, dar de neîngăduită forță
de contagiune, întrucît în ea nu
între numai patetismul cotidia-
nului, dar și vana timpului, ma-
rasmul sordidului, zbaterea, gin-
țului. Expusă adesea funambule-
lesc și sfidător, poezia lui Nicanor
Parra este în fond o dramă a
condiției umane, împărțită, cam
în felul lui Villon, între inger și
jivină.
Iată cum și de ce, chiar în
cursul jocului cu formele, poezia
chilieană se preocupă continuu de
însușirea omului în lume. Sub
marele exemplu al lui Neruda,
ea avea să afle puterile trebu-
toare ca să străbată negreșit dru-
mul către adîncirea în peisajul

șărilor, către apropierea de oamenii
ei, către angajarea în istorie și
participarea la visurile, lupta și
viitorul omenirii. În această fa-
ză, se păstrează și sporesc nu
numai subtilitatea și excelența
formală a exercițiului poetic do-
bindit în cursul perioadei anteri-
oare, dar și drepturile impres-
criptibile ale fanteziei demiurgice,
ale posibilului vizionar, ale
tragicului și grotescului, ale um-
brei și căderii. Din toate acees-
ta există cîte ceva în poemul
lui Neruda intitulat Lautréamont
recucerit. Există prin temă și
prin voință suverană a poetului.
Dar mai puternic se vădește ten-
dența de a încorpora în istoria
faptică adesea meschină și ne-
treaptă a trecutului, istoria ade-
vărată, exemplară a viitorului. E
seea ce izbuteste să facă Neruda :
transfigurează moartea nesemnifi-
cativă a lui Ducasse în aceea tri-
umfală a lui Maldoror. Triumfală
între altele că ea singură face po-
sibilă cucerirea unei poezii și a
unui chip uman, prețioase, amîn-
țouă, pentru demnitățile spiri-
tului uman și mersul înainte al
istoriei. Poezii chilieni care trăiesc
în patria lor un moment de
seamă al acestui mers spre noi
structuri sociale și spre un nou
chip al omului ne vorbește în-
tr-un limbaj poetic de mare
pregnanță și elevație, tocmai des-
pre istoria modelării condiției
umane.

P.-A.G.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMANIA

Redactor șef :
Virgil Teodorescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Ballag, Georgeta Horodincă,
Fănuș Neagu
Secretar general de redacție :
Constantin Toiu

REDACTIA :

București Bd. Ana Ipătescu 13
Telefon : 41 51 54 ; 43 16 16

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 16 tel. 18 33 99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEI”

Prezentarea grafică : Mirocea Popescu

Paginător : Nicolae Ion